

AUTORTIESĪBAS internetā – informācija īsumā

Saturs

Ievads	2
Kas ir autortiesības?.....	2
Kas ir Creative Commons licences?	3
Ko aizsargā intelektuālā īpašuma tiesības internetā/Eiropā?	5
Noteikumi un likumi	6

1. Ievads

Autortiesības var viegli noteikt, pamatojoties uz noteiktām funkcijām. Simbols © skaidri apzīmē tiesības uz intelektuālo īpašumu. Tomēr šis intelektuālais īpašums bieži tiek ignorēts. Par to daudz neuztraucoties, fotogrāfijas, filmas un mūzika no interneta tiek kopētas un reproducētas.

2. Kas ir autortiesības?

Autortiesības bieži tiek sajauktas ar intelektuālo īpašumu. Autortiesības aizsargā tiesības reproducēt darbu, savukārt intelektuālais īpašums aizsargā darba izgudrotāju, ieskaitot tā ekonomiskās un intelektuālās tiesības.

Autortiesību jēdziens ir tāds, ka ikviens var aizsargāt savu "intelektuālo īpašumu" no nelikumīgas izmantošanas. To norāda simbols ©. Kā papildinājums jāiekļauj autora vārds.

Intelektuālais īpašums attiecas uz prāta radītām lietām, tostarp izgudrojumiem, literāriem un mākslas darbiem, dizainparaugiem un tirdzniecībā izmantotiem simboliem un attēliem. Piemēram: fotografējot vai rakstot dzejoli, šīs lietas ir jūsu. Autortiesības liedz citiem cilvēkiem izmantot fotoattēlu vai dzejoli un uzdodot to kā savu. Visi internetā atrodami attēli, teksti, dzejoli un koncepcijas ir citu cilvēku intelektuālais īpašums. Tie ir atzīmēti ar norādi "Visas tiesības aizsargātas". Jūs nedrīkstat tos izmantot, pretējā gadījumā jums draud juridiskas sekas. Tomēr, ja persona dara savā īpašumā esošo darbu pieejamu sabiedrībai, tā vairs nedrīkst izmantot norādi "Visas tiesības aizsargātas". Tad jums ir iespēja to kopēt un citēt ar autora vārdu.

Ja datorā saglabājat fotoattēlu no interneta, jūs šādi reproducējat autortiesības, taču tā ir privāta kopija. Privāta kopēšana ļauj aizsargātus darbus kopēt savām vajadzībām, ja vien tos nepublicējat un nepārdodat.

Attēla avots: Pixabay

Emuārs vai tiešsaistes ceļojumu dienasgrāmata ir pieejama ikvienam, ja tam nav piekļuves ierobežojumu. Šis piekļuves ierobežojums var būt, piemēram, parole.

Var izmantot Creative Commons licences. Tomēr tad jums ir stingri jāievēro licences noteikumi.

3. Kas ir Creative Commons licences?¹

Creative Commons (saīsināti CC) ir bezpeļņas organizācija, kas tika dibināta 2001. gadā Amerikas Savienotajās Valstīs. Tajā tiek publicēti dažādi standarta licences līgumi, ar kuriem autors var viegli piešķirt sabiedrībai sava darba izmantošanas tiesības. Šīs licences nav pielāgotas vienam darba veidam, bet tās var izmantot jebkuram darbam, uz kuru attiecas autortiesības, piemēram, tekstiem, attēliem, mūzikas fragmentiem, videoklipiem utt. To sauc par “bezmaksas saturu”.

3.1. Licenču struktūra un nozīme

Visām Creative Commons licencēm (CC licencēm) ir daudz kopīgu īpašību. Katra no šīm licencēm palīdz autoriem (licenču devējiem) saglabāt autortiesības, vienlaikus ļaujot citiem kopēt, izplatīt un izmantot savu darbu nekomerciālā veidā. Katru CC licenci var izmantot visā pasaulē, un tā ir derīga tik ilgi, kamēr saglabājas autortiesību aizsardzība.

Sīkāka informācija par CC licencēm ir atrodamā tīmekļa vietnē:

<https://creativecommons.org/licenses/?lang=de>

Norādītā lapa ir vācu valodā. Tomēr šī lapa ir pieejama arī citās valodās.

piemēram, angļu valodā = <https://creativecommons.org/licenses/?lang=en>

latviešu valodā = <https://creativecommons.org/licenses/?lang=lv>

---

¹ Reference: https://de.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons am 25.05.2020

3.2. Licences no www.creativecommons.org²

Piešķirumi

CC BY

Šī licence ļauj citiem izplatīt, pārveidot, pielāgot un balstīties uz jūsu darbu pat komerciāli, ja vien viņi jums piedēvē sākotnējās radīšanas tiesības. Tas ir vispiemērotākais piedāvātajām licencēm. Ieteicams maksimāli izplatīt un izmantot licencētus materiālus.

Piešķirumi – *ShareAlike*

CC BY-SA

Šī licence ļauj citiem remiksēt, pielāgot un balstīties uz jūsu darbu pat komerciālos nolūkos, ja vien norāda jūsu vārdu un licencē savus jaunus darbus ar vienādiem noteikumiem. Šo licenci bieži salīdzina ar “copyleft” bezmaksas un atvērtā koda programmatūras licencēm. Visiem jaunajiem darbiem, kuru pamatā ir jūsu licence, būs tā pati licence, tāpēc visus atvasinājumus varēs izmantot komerciāli. Šī ir Wikipedia izmantotā licence, un tā ir ieteicama materiāliem, kuriem būtu lietderīgi iekļaut saturu no Wikipedia un līdzīgi licencētiem projektiem.

Piešķirumi – Nekomerčiāli

CC BY-NC

Šī licence ļauj citiem remiksēt, pielāgot un balstīties uz jūsu darbu nekomerciāli, un, lai arī jaunradītāju jaunajiem darbiem jānorāda jūsu vārds un jābūt nekomerciāliem, viņiem nav jālicencē atvasinātie darbi ar tādiem pašiem noteikumiem.

Piešķirumi – Atvasinājumu aizliegums

CC BY-ND

Šī licence ļauj citiem atkārtoti izmantot darbu jebkādiem mērķiem, tostarp komerciāliem nolūkiem; tomēr to nevar koplietot ar citiem pielāgotā formā, un jānorāda jūsu vārds.

Piešķirumi – Nekomerčiāli – *ShareAlike*

CC BY-NC-SA

Šī licence ļauj citiem remiksēt, pielāgot un balstīties uz jūsu darbu nekomerciāli, ja vien viņi norāda jūsu vārdu un licencē savus jaunus darbus ar vienādiem noteikumiem.

Piešķirumi – Nekomerčiāli – Atvasinājumu aizliegums

CC BY-NC-ND

Šī ir visvairāk ierobežojošā no sešām pamata licencēm. Tā ļauj tikai lejupielādēt un izplatīt darbu, norādot jūsu vārdu, bet ne apstrādāt vai komerciāli izmantot.

² Atsauce: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=de> am 25.05.2020

4. Ko aizsargā intelektuālā īpašuma tiesības internetā/Eiropā?³

Literāros, zinātniskos un mākslas darbus, piemēram, dzejoļus, rakstus, filmas, mūzikas ierakstus vai skulptūras, aizsargā tiesības uz intelektuālo īpašumu. Nevienam, izņemot autoru, nedrīkst publicēt vai reproducēt darbu. ES valstīs intelektuālais īpašums tiek aizsargāts līdz 70 gadiem pēc autora nāves vai – darbiem ar vairākiem autoriem – 70 gadus pēc pēdējā līdzautora nāves. Tas attiecas uz 28 ES dalībvalstīm. Bernes konvencijas parakstītājvalstīs ārpus ES autortiesību aizsardzība tiek pagarināta vismaz 50 gadus pēc autora nāves. Var būt noderīgi spēt pierādīt savu autorību. Intelektuālā īpašuma tiesības piešķir jums šādas ekskluzīvas tiesības:

- ekonomiskās tiesības – nodrošinot kontroli pār savu darbu un atlīdzību par tā izmantošanu pārdodot vai licencējot;
- personiskās tiesības – parasti jūsu tiesības saņem autorību un jebkādu izmaiņu noraidīšana jūsu darbā (tiesības uz integritāti).

Intelektuālā īpašuma tiesībām nav nepieciešams oficiāls reģistrācijas process. Kopš sava darba publicēšanas jums automātiski ir tiesības uz šo aizsardzību. Tomēr dariet publiski zināmu, ka esat darba autors, un pievienojiet darbam paziņojumu par autortiesībām, piemēram, "visas tiesības aizsargātas" vai simbolu © un publicēšanas gadu.

Intelektuālā īpašuma likumi internetā ir ļoti svarīgi izdevējiem. Ja jūs izmantojat trešās puses saturu internetā, tiek piemērotas Autortiesību likuma (UrhG) vadlīnijas un noteikumi. Darbus aizsargā autortiesības internetā pat bez paziņojuma par autortiesībām.

Darbu izmantošanas veidu nosaka lietošanas tiesības. Autors var izlemt, kura izmantošana ir atļauta. Atbildību par šo lēmumu uzņemas tikai autors. Tomēr pastāv iespēja, ka trešās personas iegūst tā sauktās lietošanas tiesības, tāpēc tām ir tiesības izmantot darbus. Ja tiek pārkāptas autortiesības, autors var pret to vērsties tiesā.

Autortiesību pārkāpums ir trešo personu fotogrāfiju izmantošana jūsu vietnē vai tiešsaistes veikalos bez atļaujas. Lai izvairītos no juridiskām sekām, lūdziet autora piekrišanu. Jāņem vērā arī autortiesību pārkāpumi jūsu pašu videoklipu vai attēlu fonā.

Autortiesību likuma tiesības un noteikumi paliek spēkā arī internetā. Likumi ne vienmēr tiek līdzīgi tehnoloģiju attīstībai. Tāpēc dažreiz trūkst pamata spriedumu, un lietotāji var darboties likumīgā pelēkajā zonā.

³ Reference: https://europa.eu/youreurope/business/running-business/intellectual-property/copyright/index_de.htm am 25.05.2020

5. Noteikumi un likumi

- Vispārīgās datu aizsardzības regulas (VDAR) 5. pants: Jāaizsargā ne tikai personas dati, bet arī intelektuālais īpašums.
- Izmantojot attēlus, filmas utt., pievērsiet uzmanību tam, vai autoram ir vienīgās tiesības. Ja ne, varat to izmantot. Tomēr joprojām ir nepieciešams nodrošināt šo attēlu/filmu ar autortiesību nosaukumu un, ja nepieciešams, izcelsmes vietu.
- Ja vēlaties izmantot darbu uzņēmējdarbībai, jums vienmēr jāsažinās tieši ar darba radītāju, jo šajā ziņā nepietiek tikai ar avota norādīšanu.
- Filmu, mūzikas vai sēriju lejupielāde apmaiņas vietnēs arī pārkāpj autortiesību likumu un tāpēc ir nelikumīga.
- Sociālie tīkli (piemēram, Facebook) ar autortiesībām strādā atšķirīgi. Tiklīdz reģistrējaties, jūs piekrītat, ka Facebook var izmantot visus jūsu attēlus, kurus ieviejojat Facebook, neatkarīgi no autortiesību likuma.

Noskatieties šo videoklipu pirms vingrinājumu veikšanas (video angļu valodā): [Īss apraksts](#)

Vingrinājumi 10- 15 minūtes

1. vingrinājums

Autortiesību likums aizsargā autora tiesības. Bet uz ko šīs tiesības attiecas?

- a. Uz intelektuālās jaunrades darbiem, piemēram, mūziku, dokumentiem vai datorprogrammām.
- b. Pulksteņa mehānismu.
- c. Materiāliem priekšmetiem.
- d. Visu, ko kāds ir izdomājis.

2. vingrinājums

Cik ilgi darbi Latvijā tiek aizsargāti ar autortiesībām?

- a. Līdz 1 gadam pēc darba radīšanas.
- b. Līdz autora nāvei.
- c. Līdz 70 gadiem pēc autora nāves.
- d. Darbi ir aizsargāti visu laiku.

3. vingrinājums

Jūs esat iegādājies spriedzes filmu DVD formātā un stāstāt par to darbā. Citi vēlas redzēt filmu. Viņi iesaka to augšupielādēt internetā. Vai jums ir atļauts augšupielādēt šo filmu?

- a. Protams, es augšupielādēju filmu. Es to nopirku un varu ar to darīt to, ko vēlos.
- b. Tas varētu būt problemātiski, jo tiesības uz filmu pieder autoram. No otras puses, internets ir liels – kurš gan pamanīs?

- c. Nē, es riskēju saņemt lielu naudas sodu. Jo filmu var lejupielādēt ne tikai mani paziņas, bet arī daudzi citi. Turklāt mediju uzņēmumiem ir programmas filmu vai mūzikas izsekošanai.

4. vingrinājums

Jūs savā mājaslapā izmantojat attēlus vai tekstus, kurus esat vienkārši nokopējis no citām vietnēm. Vai jums ir atļauts to darīt?

- a. Nē, visam, kas publicēts manā mājaslapā, jābūt manis paša radītam.
- b. Jā, jo es savā mājaslapā varu izmantot visu, ko vēlos.
- c. Nē, pat ja autors tam piekrīt.
- d. Jā, bet tikai tad, ja man ir autora piekrišana.

5. vingrinājums

Jūsu iecienītākā grupa izdevusi jaunu dziesmu. Jūs vēlaties ievietot dziesmu Facebook un kopīgot to ar draugiem. Vai jums ir atļauts to darīt?

- a. Protams, man ir atļauts dalīties ar dziesmu ar citiem, tā jau ir internetā.
- b. Es varu to darīt. Pretenziju gadījumā Facebook tiks iesūdzēts tiesā, jo uzņēmums ir atbildīgs par vietnē redzamo saturu.
- c. Tas var būt problemātiski. Grupa vai mūzikas izdevējs izlemj, kā dziesmas tiek izplatītas. Var gadīties, ka saņemtu naudas sodu.